

«YENİ TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ» İÇİNDE KÜTÜPHANE ve ÖZELLİKLE OKUL KÜTÜPHANESİNİN YERİ

Nail BAYRAKTAR • Hasan DUMAN

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, eğitimi yaygınlaştırma çabaları içinde, yaygın eğitim faaliyetlerine özel bir önem verilmiştir. Büyük kur-tarıcı Atatürk, bütün ulusu yetiştirmek ve kültürümüzü çağdaş uygarlık dü-zeyinin üzerine çıkarmak için kütüphane, müze, tiyatro, müzik ve folklor gibi insanı fikri ve sosyal yönden geliştiren, hayata uyumu sağlayan kültü-rel çalışmalara büyük önem vermiştir. Nitekim Millî Eğitimimizin temel görevleri arasında ulusal kültürü kuşaklara aktararak toplumun bütünlüğü-nü, sürekliliğini sağlamak ve onu çağdaşlaştırma ilkelerini sayabiliriz.

Harf inkılabı ile yaylalara kadar uzanan okuma-yazma seferberliği ya-nında, halkı gerçek anlamda eğitmek için yurdun her köşesine kadar halk tipi gazete, mecmua vb. okuma materyalinin ulaştırıldığı bir gerçektir. Ata-türk'ün çağdaş medenî âlemle temasın ilk aracı olan okuma-yazmanın hal-ledilmesine dair emrinin ulaşamadığı yer kalmaması için bu yıl Millî Eğitim Bakanlığı'nca yeniden bir okuma-yazma seferberliği başlatılmıştır. Bu se-ferberliğin hedefine ulaşabilmesi için okuma-yazmayı öğrenenlere, sürekli okuma zevk ve alışkanlığını kazanmalarına yardımcı olacak okuma malze-mesinin temini de son derece önemlidir. Nitekim bir kısım otoritelere göre, okuma-yazmayı öğrenenlere neleri okuyacakları da öğretilmeli, imkânlar hazırlanmalı ve bunda mutlaka başarıya ulaşılmalıdır. Bunun için de yaygın eğitimin her kademesindeki yurttaşlarımız için, yetkili kurullar marifetiyle Devletçe her yaş ve seviyeye ayrı ayrı hitabedebilecek yayınların açıklamalı bibliyografyalarının, listelerinin hazırlanması ve tanıtılması, aynı zamanda bu yayınlara kolaylıkla ulaşılması gerekmektedir. İşte bu noktadan itiba-ren gerek örgün eğitim ve gerekse yaygın eğitimde Kütüphanenin fonksiyo-nu ortaya çıkmaktadır.

«Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi» içinde Türk eğitim politikasının prog-ramlara ilişkin rehber ilkeleri içinde;

1. Programların, öğrencilerin farklı ilgi - istidat ve yeteneklerini geliştirmelerine cevap verecek biçimde düzenleneceği,

2. Programlarda, öğrencilere, hayatta lüzumlu olacak bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılacağı, kültürel değerlerimizin tanıtılıp benimsetilmesine özen gösterileceği,

3. Her öğretim kademesinde çocuklara ve gençlere Atatürk inkılâblarına ve gerek Anayasamızın başlangıcında ve gerekse Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda yurttaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlayıcı öğrenme yaşantılarına geniş yer verileceği,

4. Programlarda Türk dili ve Türkçeyi doğru kullanmaları için, değerli eğitim, bilim ve sanat eserlerinden yararlanmaları konusunda kendilerine yeterli bilgi ve beceriler kazandırılacağı,

5. Programların, öğrencilerin anlama, yorumlama ve uygulama yeteneklerinin geliştirilmesi, sorun çözme beceri ve davranışlarının pekiştirilmesi, bireysel inceleme ve araştırma yapmak alışkanlıklarının kazandırılması, konuşma ve tartışma tecrübelerinin artırılması konularında teşvik edici nitelikte olacağı,

6. Öğretimde Kütüphane, laboratuvar ve atelyelerden öğrencilerin azami ölçüde yararlanmaları için fırsatlar sağlanacağı, dersleri ve izledikleri programları tamamlayıcı nitelikte uygulama ve staj yapmalarına önem verileceği,

belirtilmektedir. (*) (III/46-48)

Bütün bir hayat boyu okuma zevk ve alışkanlığının kazandırılacağı ilk yer olan okul kütüphanelerinin eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu bilinmektedir. Günümüzde geçerli olan aktif metod da esasen öğrenciyi kütüphaneden yararlanmaya zorlamaktadır. Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi'nin gerek örgün ve gerekse yaygın eğitim için son derece önemli olan bu müesseseye bakış açısını ve görüşlerimizi sırası ile şu şekilde sunabiliriz :

1. Sistemin Yönetim Düzeyleri ve Görevleri bahsinde —Okul Düzeyinde Eğitim Yönetiminin Görevleri— 2.112. Eğitim Ortamını geliştirmek için, okulda kütüphaneye gereken önemin verilmesi, 2.114 program uygulamasında öğretmenler, uzmanlar ve diğerleri arasında, okul-alle birliği ile okul arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlamak; konularında kütüphane öğretmeni ön planda yer almalıdır. (II/21-22)

2. Yeni Sistemin Yönetim Düzeyleri ve Görevleri (2.14 YODA) bahsinde, 2.143 Eldeki tüm olanakların programın amaçlarına uygun biçimde yönlendirilmesi

- (*) Dokümanlar: I. X. Millî Eğitim Şûra'sı: Ön toplantı tutanağı, 18-19 Nisan 1981. Ankara, Millî Eğt. Bak. 1981.
II. Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi. 18-19 Nisan 1981. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1981.
III. Yeni Türk Millî Eğitim Sistemi. 23-26 Haziran 1981. Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1981.

dirilmesini sağlamak, konusunda Okul Kütüphanesinin; okul binası yapılırken projede yer almasının sağlanması, mevcut binalarda kütüphanenin zemin katta ve dışarıya müstakil kapısı olan yeterli büyüklükte salon tahsisi, mümkünse bahçede müstakil kütüphane yapılması ile okul kütüphanesinin bütün ihtiyaçlarının öncelikle temin edilmesi yerinde olur. (II/23)

3. Aynı bölümün (2.23 Personel İşleri) bahsinde, **2.232 Personelin, yapılan planlama doğrultusunda etkili kullanımını sağlamak için gereken örgütlenmeyi yapmak; 2.233 öğretmen ve uzmanların etkili çalışmalarını sağlamak için, halen uygulanmakta olan «Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği»nde yer alan personele ait yükümlülüklerin tam ve titizlikle yerine getirilmesi gerekmektedir. Öte yandan Okul Örgütü içinde okul kütüphanesinin açıkça gösterilmesi yerinde olacaktır.** (III/30/a)

2.234 Okulların personeli arasında eşgüdümü sağlamak, 2.235 okullar arası öğretmen ve uzman kullanımını değerlendirmek konusunda, gerek aynı okul içindeki Kütüphane Öğretmeni - Kütüphaneci ile Öğretmenler arasında ve gerekse Okul Kütüphanesi Sorumlularının mesleki bakımdan yetiştirilmeleri ve hizmete yatkınlıklarının sağlanması hususunda, Kültür Bakanlığı ve Üniversitelerin Kütüphanecilik Bölümleri ile işbirliği yoluna gidilmesinde yarar vardır. (II/25)

2.412 Eğitim Programları için araştırma yapmak ve ilçelere uzmanlık hizmeti vermek biçiminde örgütlenmek, 2.431 ilçelerden gelen verilere göre (yönetici, uzman, öğretmen ve destek) sağlanmasını planlamak ve üst makamlara önermek, konusunda okul kütüphanelerinin il düzeyinde bina, bütçe, personel, koleksiyon ve daha çok öğrenci ve öğretmenin yararlanmasını sağlamak üzere, Millî Eğitim Müdür Yardımcılarından birinin sırf bu konulara bakması yerinde olacaktır. (II/28)

Millî Eğitim Bakanlığı'nın Görevleri bahsinde, **2.512 Okul öncesi temel eğitim, orta öğretim ve yaygın eğitim için gereken eğitim programlarını yapmak üzere örgütlenmek; 2.531 ülke düzeyinde eğitim personeli gereksinmesini hizmet alanlarına göre (yönetici, uzman, öğretmen ve destek) sağlanmasını planlamak**, konusunda; Bakanlığa bağlı 2.000 den fazla okul kütüphanesi ve buralarda milyonlarca cilt kitabın bulunması, bunların pekçok teknik, personel ve okuyucu açısından sorunlarının bulunması ve bu sorunların eğitim amaçları ve çağdaş eğitim anlayışının bir gereği olarak bir an önce çözümlenmesi gerekmektedir. Bunun için de halen bir şube müdürlüğü düzeyindeki okul kütüphaneleri biriminin, yukarıda sayılan işlevleri yerine getirebilmesi için **Genel Müdürlük** halinde örgütlenmesi daha uygun olacaktır.

4. **Yaygın Eğitim**: Örgün eğitim ile yaygın eğitimin birbirinden ayrılmaz bir bütün olmaları nedeniyle, ülkemizin sınırlı kaynaklarından azami verim için, yaygın eğitim konusunda büyük görevleri olan Kültür Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın daha rasyonel bir hizmet için, işbirliği yapması yerinde olacaktır. (II/45)

Yeni Örgün Eğitim Kanunları (temel eğitim, lise ve mesleki ve teknik okul) bir yandan olanaklarına göre gereksinim duyulan yaygın eğitim hiz-

metlerini yapacaklar, diğer yandan yaygın eğitim hizmeti yapan diğer kurum ve kuruluşlarla —özellikle Kültür Bakanlığı ve kuruluşlarıyla— bu konuda işbirliği yapacaklar; gerekli durumlarda olanaklarını bu faaliyetlerde yararlanılmaya açık tutacaklardır. Önerilen model yaygın eğitim alanında, bu görüşten hareket edilerek geliştirilmiştir. Modelin başarısı bir yandan bu modele uygun yasal ve örgütsel düzenlemede, öte yandan görevlilerin tutum ve davranışlarında, bu görüşe uygun değişikliklerin yapılmasına bağlı olacaktır. (II/46, 69, III/78)

5. Temel Eğitim konusunda, 6-7-8. ci yıl programlarında iş ve çalışma hayatına hazırlanma ve yönelme üzerinde en az % 35 oranında durulmalıdır. (II/64, III/65) Eğitilenler, temel eğitim boyunca değişik alanlarda kendilerini deneyerek tanıyabilmeleridir. Bu amaçla, temel eğitim programlarının zenginleştirilmesi ve türlendirilmesi gerekli görülmektedir, denilmektedir. (II/38)

Çocukların kabiliyet ve istidatlarının tesbiti ve geliştirilmesinde, bunun bir hayat boyu devamı için sadece ders kitaplarındaki ve takrir yoluyla edinilen bilgilerle yetinilmeyip, okul kütüphanesinde oluşturulacak zengin koleksiyonlar ile göze ve kulağa hitabeden araç-gereçlere ihtiyaç vardır. Temel eğitimden geçenlerin çoğu daha yukarı okullara gitmeden, hayata atılacaklarından bir ömür boyu okuma ve kitaplarla kütüphane kavramından uzak kalmamaları için, tercihen 7-8. nci yıllardan birinde haftada bir saat Kütüphane Bilgisi dersi konulmalıdır. Mümkünse bunun Seçimlik Ders olarak da düşünülmesi yerinde olur.

Orta Öğretim Programlarının Esasları bahsinde, (1) Önerilen modele göre lisenin dayandığı — temel ilkeler içinde yer alan, c. çalışma hayatına ORTA NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ YETİŞTİRMEK (II/66), Öte yandan Ders Geçme ve Kredi Düzeni bahsinde, b(4) seçimlik derslerin sayısı artırılmalıdır ve b(5) öğrencinin haftalık ders yükü azaltılmalı, öğrenciye serbest çalışma saatleri bırakılmalıdır. (II/72, III/88) denilmektedir. Bu cümleden olarak, temel eğitimde söz konusu olan nedenler, bu devrede daha fazla önem kazandığından tüm liselerin 2. veya 3. sınıflarından herhangi birisinde bir yıl için haftada 1 saat Kütüphane Bilgisi dersinin konulması ve IX. Milli Eğitim Şûra'sında kararlaştırılan ve kısmen uygulanagelen bu dersin liselerde Kütüphanecilik Bilgisi adıyla seçmeli ders olarak konulması ve sürdürülmesi yerinde olur. Bu durumda Lise Programlarında Bölüm ve Dallar şemasının Teknik bölümünde, Kütüphanecilik dalının açıkça yer alması gerekecektir. (II/67, III/73)

6. Eğitim sisteminin başarısı, öğretmen sorununun çözümüne bağlıdır. (III/44) Öğretmen yetiştiren kurumların programları yeni eğitim sistemine göre düzenlenirken, okul personelinin öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik alanına da yatkınlıkları sağlanmalı, alanın temel dersleri programda yer almalıdır. (III/99) denilmektedir. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri arasında yer alan öğretim araçları arasında, okuma ve kütüphanenin çağdaş eğitimdeki fonksiyonu iyice işlenmelidir. Öğrencileri okumaya, araştırmaya ve kütüphaneden yararlanmaya sevk edecek olan öğretmenlerin, önce kendi-

lerinin bu becerileri ve alışkanlıkları edinmiş olmaları gerektiğinden ve bulunacakları okullarda Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (8. madde) gereğince Kütüphane Dal Öğretmenliği, Müdür Yardımcısı - Kütüphane Öğretmeni sıfatı ile görev alacakları dikkate alınır, öğretim süresinin herhangi bir yılında 1 yıl için **Kütüphanecilik Bilgisi** dersinin okutulması ve ayrıca bu dersin **seçmeli ders** olarak da düşünülmesi uygun olacaktır.

7. Şûra kararlarını uygulama ve bunları değerlendirmek için, VII. Milli Eğitim Şûra'sında olduğu ve bu şûra'da da belirtildiği üzere, Şûra Kararlarını Uygulama Genel Sekreterliği'nin oluşturulması yerinde olur. (III/45)

S O N U Ç :

1. Öncelikle okuma - yazma seferberliğine katılanlar için olmak üzere, örgün ve yaygın eğitimin her kademesindeki yurttaşlarımızın neleri okumaları gerektiğini tavsiye eden, yetkili kurullarca tesbit edilecek açıklamalı bibliyografyalar - listelerin hazırlanarak yayınlanması ve tavsiye edilen bu eserlerin kolaylıkla bulunması için yeteri kadar bastırılması ve bunların kolaylıkla temininin sağlanması,

2. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin titizlikle uygulanması,

3. Okul Kütüphanesinin bina - yer, bütçe, personel, koleksiyon ve öğretmen - öğrenci, okuyucu açısından sorunlarının ivedilikle tespit edilerek, en kısa zamanda çözüme kavuşturulması,

4. Gerek temel eğitimde ve gerekse orta eğitim ve öğretmen yetiştiren okullarda; **Kütüphane Bilgisi** ve **Kütüphanecilik Bilgisi** derslerinin ilgili bölümlerinde önerildiği şekilde, mecburi ve seçmeli ders olarak okutulması,

5. Okul kütüphanelerinin sorunlarının çokluğu ve çeşitliliği ile eğitimdeki önemli fonksiyonundan dolayı, bugünkü Şube Müdürlüğü düzeyindeki Okul Kütüphaneleri biriminin, **Genel Müdürlük** halinde örgütlendirilmesi,

6. Yaygın eğitim konusundaki Kültür Bakanlığı'nın görev ve işlevlerinden dolayı, adı geçen Bakanlıkla işbirliği yapılması,

7. Alınacak şûra kararlarının uygulanması, değerlendirilmesi ve kurumlararası koordinasyonu bakımından, bir Şûra Kararlarını Uygulama Genel Sekreterliği kurulması uygun olur.